

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 25. maja 2023 - Leto XXXIII, št. 21

stran 2

PREDSEDNIKA DRŽAVNIH ZBOROV OB 30. OBLETNICI PODPISA NARODNOSTNEGA SPORAZUMA TUDI V PORABJU

*KO NAS PO POTI VODIJO OTROCI
stran 4*

*VOLILNI OBČNI ZBOR...
stran 6*

*DOMA SEM MONIKA, V VARAŠI PA MARIJA
stran 8*

PRESEDNIKA DRŽAVNIH ZBOROV OB 30. OBLETNICI PODPISA NARODNOSTNEGA SPORAZUMA TUDI V PORABJU

6. novembra 1992 sta zunanja ministra Dimitrij Rupel in Géza Jeszenszky v Ljubljani podpisala *Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji in slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski*. Uresniče-

Madžarski predsednik in slovenska predsednica ob lipi, ki sta jo posadila pred Porabsko domačijo v Andovcih.

vanje določil sporazuma sta odtlej obe strani preverjali na 18 medvladnih manjšinskih mešanih komisijah, ta pravni akt pa naj bi od tedaj veljal za enega najboljših meddržavnih dogovorov na narodnostnem področju.

18. maja letos so v monoštrskem Slovenskem kulturnem in informacijskem centru na spominski slovesnosti, na njej so bili župani in predstavniki narodnosti z obeh strani meje, zaznamovali 30. obletnico podpisa omenjenega sporazuma. Posebna gosta dogodka sta bila predsednica državnega zbora Republike Slovenije Urška Klakočar Zupančič in predsednik madžarskega parlamenta László Kövér, ki sta se pred tem že 13. marca sestala v Ljubljani. V Slovenskem domu sta imela pred spominskim dogodkom tudi

pogovor, ki so se ga udeležili parlamentarni poslanci iz obeh držav.

V konferenčni dvorani centra je prva govornica, slovenska narodnostna zagovornica v madžarskem parlamentu Erika Köleš Kiss, povedala, da vse od osamosvojitve Slovenije državi vzorno sodelujeta na političnem, gospodarskem in kulturnem področju, to pa se kaže tudi v finančni in moralni podpori skupnostma. Poudarila je, da je pravno varstvo obeh manjšin zagotovljeno, narodnostne institucije na obeh straneh meje pa so doživele pomemben razvoj, predvsem v zadnjem desetletju.

Poslanec madžarske narodnosti v slovenskem državnem zboru Ferenc Horváth je v nadaljevanju izpostavil, da sta skupnosti v preteklih treh

Slovensko in madžarsko delegacijo je s porabskimi in prekmurskimi ljudskimi plesi razveselila folklorna skupina Dvojezične osnovne šole Števanovci.

desetletjih podpisani sporazum napolnili z vsebino, za kar se velja zahvaliti tudi voditeljem obeh držav. Kot je dejal, danes ni vprašanje, ali bosta državi sploh podprli prizadevanja narodnih skupnosti, temveč le, kateri od številnih projektov naj

bo podprt. Opozoril je še na pomen drugega sporazuma, ki so ga leta 2012 podpisali predsedniki krovnih organizacij Slovencev na Madžarskem in Madžarov v Sloveniji in ki je odprl novo poglavje v življenju obeh skupnosti. Tudi po besedah predsednika madžarskega parlamenta Lászla Kövéra je sporazum, podpisan pred tridesetimi leti, skupen slovensko-madžarski uspeh in vzoren v evropskem merilu. Po eni strani določa individualne pravice pripadnikov narodnosti do kulture, šolstva, rabe jezika, obveščanja in politične participacije, hkrati pa opredeljuje tudi kolektivne pravice skupnosti. Na koncu nagovora je predsednik Kövér pozval ustanove Evropske unije, da pripravijo podobno regulacijo za več kot 50 milijonov pripadnikov manjšin znotraj zveze.

Predsednica državnega zbora Urška Klakočar Zupančič

se je navzočim porabskim Slovincem in prekmurskim Madžarom zahvalila za vsakodnevni trud pri ohranjanju jezika in kulture. Pred tridesetimi leti podpisani dvostranski sporazum je označila kot pomembno obliko urejanja položaja

skupnosti in poudarila, da je napredek obeh narodnosti možen le ob sožitju in sodelovanju med seboj ter z obema večinskima narodoma. Prepričana je, da ostaja zagotavljanje pravnega varstva in razvijanje narodne identitete obeh narodnih skupnosti med prednostnimi nalogami obeh držav.

Predsednika madžarskega parlamenta Lászla Kövéra so Andrea Kovács, Karel Holec in Erika Köleš Kiss sprejeli še pred prihodom druge visoke gostje.

V kasnejši izjavi za tisk se je predsednik Kövér zahvalil za partnerski odnos Slovenije. »Ta sporazum dokazuje, da dobronamerno reševanje narodnostnega vprašanja pripomore tudi h krepitvi dvostranskih odnosov. K temu, da sta Slovenija in Madžarska vzorni sosedi in nimata odprtih vprašanj, pa je znatno prispeval tudi naklonjen pristop obeh držav do narodnosti, ki sta pri tem prav tako dejavno sodelovali.«

Na tiskovni konferenci je predsednica Klakočar Zupančič dejala, da je vesela, ker sta skupnosti tako aktivni. »Danes smo se pogovarjali tudi o tem, da bi mladim v Sloveniji in na Madžarskem pokazali, kako je živeti na dvojezičnem območju, morebiti z organiziranjem šolskih izletov. Kajti samo tako bomo ugotovili, da smo vsi

eno, da smo vsi ljudje, da imamo vsi iste pravice.«

V nadaljevanju programa sta predsednika obiskala Dvojezično osnovno šolo v Števanovcih, kjer so ju domači učenci pričakali s pristrčnim programom. Sledil je ogled Porabske domačije in Malega Triglava v Andovcih, pri katerem sta visoka gosta po-

sadila lipo – simbol slovenstva. Madžarsko drevo, hruško, sta posadila na dvorišču Hiše rokodelstev v Dobrovniku, nato pa sta se pomudila še na Dvojezični osnovni šoli v Prosenjakovcih.

Na koncu celodnevne obiske so v prisotnosti predsednice in predsednika državnih zborov na lendavskem sedežu Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti predsednik te organizacije Dušan Orban, predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovács in predsednik Državne slovenske samouprave Karel Holec podpisali osveženi sporazum o sodelovanju. (Slika na prvi strani: Udeleženci pogovorov in slovesnosti v Slovenskem domu, med njimi podpisniki sporazuma v letu 2012)

-dm-
Foto Silva Eöry

MINISTER ARČON V BUDIMPEŠTI

Na povabilo Ferenca Kalmárja, posebnega ministrskega poverjenika za razvoj sosedske politike Madžarske in sopredsednika Slovensko-madžarske medvladne manjšinske mešane komisije (SMMK), se je 15. maja na delovnem obisku v Budimpešti mudil Matej Arčon, minister za Slovence v zamejstvu in po svetu, sopredsedujoči SMMK na slovenski strani.

Slovenska in madžarska delegacija po pogovorih

V njegovem spremstvu je na Madžarsko pripotovala tudi državna sekretarka Vesna Humar, ki se je v okviru posebnih konzultacij sestala z državnim podsekretarjem na ministrstvu za zunanje zadeve in trgovino Péтром

Kiss-Parciujem, pristojnim za regionalni gospodarski razvoj na obmejnih območjih, s katerim sta govorila v tekočih slovensko-madžarskih projektih za razvoj gospodarstva s posebnim poudarkom na aktualnih vprašanjih v zvezi s slovensko-madžarskim skupnim skladom.

Državni sekretar Miklós Soltész prejme darilo od ministra Mateja Arčona.

Uradni program ministrske delegacije se je začel v vili Ybl, kjer so člani obeh delegacij na plenarnem zasedanju razpravljali o aktualnih vprašanjih omenjene manjšinske komisije ter o izvajanju novih in starejših priporočil, ki so bila sprejeta na zasedanju komisije 23. marca 2022 ali na enem od prejšnjih zasedanj. Po delovnem kosilu je delegacijo sprejel Miklós Soltész, državni sekretar za cerkvena in narodnostna vprašanja na uradu predsednika vlade.

Slovensko delegacijo sta v dvorani državnega zbora Béle Varge v imenu odbora državnega zbora za narodnosti na Madžarskem sprejela Imre Ritter, poslanec nemške narodnosti in predsednik odbora, ter Erika Köleš Kiss, parlamentarna zagovornica slovenske narodnosti in podpredsednica odbora.

Strani sta druga drugo vzajemno informirali o zaščiti manjšin v Sloveniji in na Madžarskem, o narodnostni politiki, o ukrepih za zagotavljanje individualnih in kolektivnih pravic narodnostnih skupnosti, ki živijo na njenem ozemlju, o vladnih odločitvah za spodbujanje ohranjanja in krepitev narodnostnega jezika, kulture in tradicij ter o zastopanju interesov narodnosti.

Uradni program so končali z ogledom stavbe parlamenta.

Ferenc Sütő

Minister Arčon je obiskal tudi Porabje

Izziv so kadri

Drugi dan obiska na Madžarskem se je minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Matej Arčon, spremljali sta ga državna sekretarka Vesna Humar

da obstajajo razlike med državama že v samih honorarjih,« je dejal minister, ki meni, da je pri reševanju teh problemov nujno »sodelovanje zavoda

voljen, da je bilo več ukrepov zastavljenih in izpeljanih pri krepitev gospodarske osnove, kar je pomembno tudi zato, da mladi ostanejo v Porabju. Izpostavil je še pomembnost čezmejnega sodelovanja za izmenjavo znanj in idej, posebej še Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje Muraba, ki povezuje lokalne skupnosti z obeh strani meje.

Dvodnevni obisk na Madžarskem je minister končal v Andovcih. Osrednja tema delovnega srečanja, ki so se ga udeležili zagovornica Slovencev v madžarskem parlamentu Erika Köleš Kiss, predsednica Zveze Slovencev na

*Skupinska fotografija slovenske delegacije s šolarji na Gornjem Seniku
Foto Silva Eöry*

in generalna konzulka Metka Lajnšček, mudil v Porabju. Po srečanju s pedagoško svetovalko Valentino Novak, ki mu je v prostorih generalnega konzulata podrobneje predstavila trenutne razmere na področju dvojezične vzgoje in izobraževanja, je slovenska delegacija obiskala obe dvojezični osemletki, gornjeseniško in števanovsko. V sproščnem razpoloženju se je srečala s šolarji, ravnateljici pa sta goste

*Sproščeno razpoloženje je bilo tudi na števanovski osemletki.
Foto Silva Eöry*

Minister s sodelavci se je v Andovcih s porabskimi sogovorniki pogovarjal o aktualnih problemih, predvsem na področju šolstva. Skupinska fotografija je nastala ob spomeniku Mali Triglav. Foto Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu

popeljali po prostorih obeh šol. V izjavi za medije je minister pojasnil, da je bilo manjšinsko šolstvo tudi ena izmed tem, o katerih so govorili v Budimpešti. »Izziv, ki ga bo treba nasloviti, so kadri, saj vemo

za šolstvo in pristojnega ministrstva z nami, tako kar se tiče nagrajevanja, predvsem pa je potrebno zagotoviti primeren kader in poskrbeti, da se ohranja slovenski jezik v Porabju.« Matej Arčon je zado-

Madžarskem Andrea Kovacs, predsednik Državne slovenske samouprave Karel Holec, pedagoška svetovalka Valentina Novak, ravnateljica DOŠ Števanovci Agica Holec in ravnateljica DOŠ Jožefa Košiča Gornji Senik Ildikó Dončec Treiber, je bilo porabsko dvojezično šolstvo. Kot so pojasnili sogovorniki, v Porabju iščejo načine, kako zagotoviti zadostno število usposobljenih dvojezičnih učiteljev. Valentina Novak je dejala, da so spodbude, ki prihajajo iz Slovenije, »zelo velike in motivacijsko naravnane«, obenem pa je poudarila, da si želijo še več naravnih govorcev iz Slovenije, tako učiteljev kot vzgojiteljev asistentov, ki bi pomagali porabskemu narodnostnemu šolstvu.

Silva Eöry

PREKMURJE

Primož Kumin

Na peto nedelo po vüzenki je v evangeličanski cerkvi Dobrega pastirja Jezusa v Moravski Toplicaj potekala inštalacija nauvoga duhovnika Primoža Kumina, steri je s tem svečanim obredom tüdi uradno nasledo dugoletnoga duhovnika, tüdi püšpeka in častnoga püšpeka Gezo Ernišo, steri je lani meseca junijuša mrau.

Primož Kumin, steri je do pred kratkim biu sodački kaplan v Slovenski soldačiji, je pred zborom duhovnikov in duhovnic, gosti iz pobratene cerkve v Bad Urachu iz Dajčlanda in zbranimi domanjimi vörniki, dau obljubo, ka de duhovniško službo opravlo z odgovornostjo, zvestobo in resnično lübeznijo. V duhovniško službo so ga vpelali püšpek Evangeličanske cerkve Leon Novak, nekdešnji püšpek Geza Filo in duhovnica Katja Ajdnik, pridružili pa so se jim tüdi vsi drügi duhovniki in dühovnice.

Nauvoga dühovnika so pozdravili ške inšpektor cerkvene občine Moravske Toplice Franc Vitez, inšpektor Evangeličanske cerkve v Sloveniji Bojan Prosič, župan Občine Moravske Toplice Alojz Glavač, dekan Michael Karwounopolous iz Bad Uracha, tamkajšnja duhovnica Katja Pfitzer in inšpektor, dühovnica ter namestnica vikara Violeta Vladimira Mesarič. Cerkvena občina Moravske Toplice se je ob tom zahvalila tüdi dühovniki Petri Andrejčaki, steri je v vmesnom cajti opravlo službo duhovnika kak administrator.

Primož Kumin je v svoji prvi predgi po inštalaciji med drüгим pravo, ka zna ka staupa v velke črejvle, zaveda se odgovornosti do gmajne in ka z veliko hvaležnostjo sprejema nauve naloge. »Z veseljdjom znauva odkrivam stopinje, po sterih je odo velki človek pred menov in dosta dela me ške čaka. Znam pa, ka mo napravo vse, ka je v moji mauči, ka de ta gmajna živel in dihala z vsemi plüči.« je napovedo nauvi moravskotoplški dühovnik.

Silva Eöry

KO NAS PO POTI VODIJO OTROCI

V lanskem letu je luč sveta zagledala nevsakdanja publikacija z naslovom *Porabje z otroškimi očmi*, ki jo je izdal ljubljanski Inštitut za narodnostna vprašanja. V njej so porabski šolarji z lastnimi besedami opisovali, kako vidijo svojo pokrajino. Uspeh prve knjižice je urednice privedel do tega, da so ob pomoči domačih učiteljic, učiteljev in vzgojiteljic ter pedagoških asistentk iz Slovenije zbrale gradivo še za drugo publikacijo.

Vodnik po Porabju, kot je bila izdaja poimenovana, so 15. maja predstavili na gornjeseniškem sedežu Državne slovenske samouprave, kjer je porabske pedagoške delavce najprej pozdravil podpredsednik krovne organizacije Martin Ropoš. Besedo sta nato prevzeli sourednici knjižice, raziskovalka porabskega rodu dr. Katalin Munda Hirnök in direktorica Inštituta za narodnostna vprašanja prof. dr. Sonja Novak Lukanović. Slednja se je za izkazano finančno podporo zahvalila slovenskemu ministrstvu za vzgojo in izobraževanje ter izpostavila pomembnost sodelovanja z murskosoboško območno enoto Zavoda Republike Slovenije za šolstvo. Predstojnica slednje Darja Farič Klemenčič je poudarila, da se porabsko šolstvo srečuje s številnimi izzivi, s katerimi se lahko spopadajo le s skupnimi močmi.

Vodnik po Porabju je nato v razponu šolske ure podrobno predstavila tretja sourednica, višja pedagoška svetovalka za porabsko šolstvo Valentina Novak. Kot je povedala, je bil namen sodelavk spodbuditi otroke k razmišljanju o lastnem prostoru. Na hrbtni strani knjižice je zato narisana zemljevid, ki vabi k raziskovanju Porabja od Gornjega Senika prek Monoštra vse do Verice-Ritkarovcev.

O vsakem kraju so zapisane najpomembnejše informacije, ki sta jih zbrali Valentina Novak in učiteljica asistentka Barbara Horvat in bi po mnenju nekaterih prisotnih zadostovale tudi starejšim obiskovalcem Porabja. Vsaki splošni predstavitvi naselja sledijo opisi posameznih znamenitosti v določenem kraju, barvite in prikupne risbe so pripravili malčki v porabskih vrtcih.

Zagotovo pa bodo še več pozornosti pritegnile kode QR, ki so pravzaprav povezave na videoposnetke. Te so pripravili učenci

sami s pomočjo mentorjev, bralca knjižice pa ne sme motiti, da so bili posneti s telefoni in torej niso profesionalni. Vsa ta

Druga publikacija Inštituta za narodnostna vprašanja, ki je nastala v sodelovanju s porabskimi pedagoškimi delavci, šolarji in malčki.

sodobna tehnologija namreč nagovarja pripadnike mlade generacije, da bi z večjim veseljem listali po publikaciji, je poudarila Valentina Novak.

Med videoposnetki najdemo tudi daljše,

Valentina Novak, dr. Katalin Munda Hirnök, Martin Ropoš, Darja Farič Klemenčič in prof. dr. Sonja Novak Lukanović na predstavitvi knjižice na sedežu Državne slovenske samouprave

na primer zanimivo pripoved upokojenega števanovskega učitelja Lacija Kovácsa, ki malčke tüdi uči pripraviti stolček iz trave (»stolec s smüdivca«). Privlačna je tüdi zgodba o stvarjenju porabskih Slovencev, ki jo pripoveduje mladi Gornjeseničan Máté Labritz in ki ponuja možnost urjenja v slušnem razumevanju besedil. Obe pripovedi sta v porabskem narečju in tako

učencem približata tüdi to zvrst slovenskega jezika, ki jo govorijo njihovi starši. Zaradi vsega zapisanega je torej publikacija lahko dober didaktični pripomoček pri učnih urah spoznavanja slovenstva. Knjižica vsebuje delovne liste, ki vabijo k aktivnemu sodelovanju. Mladi popotniki lahko zapišejo kakšno zgodbo, ki so jo slišali med potepom, je pa dovolj praznega prostora tüdi za opis stvari, ki so jih videli, spoznali ali celo pojedli. Ena od povezav vodi na stran na družbenem omrežju z naslovom Porabje z otroškimi očmi, kjer lahko vsakdo objavi svoje posnetke in misli, kadar odkrije kakšen nov kotiček v Porabju.

Vse to naj bi prispevalo k turistični promociji pokrajine, je poudarila višja pedagoška svetovalka in dodala, da je knjižica primerna tüdi za medpredmetno povezovanje, saj se lahko s pridom uporablja na primer pri pouku zemljepisa ali zgodovine. Temu služi tüdi odprt zemljevid, v katerega se lahko vpišejo denimo hišna ali ledinska imena. Na koncu predstavitve se je Valentina Novak zahvalila vsem sodelujočim oziroma, posebej še Katalin Munda Hirnök, s katero sta neštetokrat pregledali knjigo, da bi povečali njeno motivacijsko moč.

Direktorica Sonja Novak Lukanović je izpostavila, da bodo sourednice za nekaj časa prekinile serijo, v svoji naslednji strokovno-raziskovalni nalogi bodo namreč poizvedovale po stališču porabskih staršev do slovenskega jezika in dvojezičnega šolstva. Na podlagi izsledkov raziskave, ki jo bodo izvedli domači učitelji, se bo namreč pokazalo, ali je smotrno nadaljevati niz publikacij.

Želja vseh sodelujočih je, da bi *Vodnik po Porabju* prišel tüdi med učence na slovenski strani meje in jih tako povabil na izlet po mali slovenski zamejski pokrajini. Obris slednje je v zenici očesa, ki ga je Júlia Dejsics narisala

za platnice publikacije. Morda nas želijo urednice knjige s to ilustracijo opozoriti: na Porabje moramo paziti kot na punčico svojega očesa.

(V naši prihodnji številki boste lahko prebrali pogovora z dr. Sonjo Novak Lukanović in Valentino Novak.)

-dm-

Foto Gyöngyi Bajzek

Magistrska naloga Barbare Horvat

Govorjenje in poslušanje v slovenščini pri učencih 1. in 2. razreda

Prekmurka Barbara Horvat, ki je pred letom dni postala učiteljica asistentka na Dvojezični osnovni šoli (DOŠ) Jožefa Košiča na Gornjem Seniku, je na ljubljanski Pedagoški fakulteti pred kratkim uspešno zagovarjala magistrsko nalogo z naslo-

jih učenci reševali. Dva meseca sem bila potem v prvem razredu ves čas pri dvojezičnih urah, drugi razred pa tačas ni imel dvojezičnega pouka,« je povedala Barbara in pojasnila, da so učenci reševali tako pisni kot ustni test, kar so potem po dveh mesecih

primeru, da učenci resnično ne bi razumeli razlage, bi izjemo uporabili madžarski jezik. Upoštevati je treba tudi to, da pridejo otroci v šolo z različnim predznanjem slovenskega jezika. Pomembna je postopnost, da začnemo z enostavnimi izra-

Barbara Horvat, ki izpostavlja tudi to, da je pomembno dobro sodelovanje obeh učiteljev, ki sta v razredu, je še pojasnila, da ji je bilo na začetku, ko je maja lani prišla v Porabje, težko, saj ni vedela, kaj jo čaka. »Zdaj prihajam k dvojezičnim predmetom.

Barbara Horvat kot učiteljica asistentka na DOŠ Jožefa Košiča na Gornjem Seniku poučuje od lanskega maja.

Sogovornica z magistrsko nalogo v roki

vom Govorjenje in poslušanje v slovenščini pri učencih 1. in 2. razreda dvojezične osnovne šole v Porabju. O tem in svojih enoletnih izkušnjah poučevanja na Gornjem Seniku nasploh je spregovorila tudi za naš časopis. »Moja magistrska naloga je začela nastajati lani septembra. Na šoli sem se najprej dogovorila, da bom v 1. in 2. razredu izvajala raziskavo. Pri vzgojiteljici asistentki, ki je v vrtcu učila otroke, ki so prišli lansko jeseni v prvi razred, sem se pozanimala, katere teme so obravnavali. Pogovarjala sem se tudi z učiteljico, ki je lani poučevala 1. razred, in na podlagi tega sem sestavila naloge, ki so

ponovili: »Napredek je bil v obeh razredih, s tem da je bil v drugem razredu ta napredek majhen. V prvem razredu se je res videlo, da so bili učenci ves čas v stiku s slovenskim jezikom. Sploh pri ustnem delu so se učenci boljše sporazumevali z menoj kot pa učenci drugega razreda.«

Na podlagi ugotovitev v raziskavi je Barbara Horvat pripravila tudi nekaj smernic, ki naj bi pripomogle k temu, da bo pouk lažje stekel tudi pri drugih učiteljih, ki učijo slovenščino kot narodnostni jezik: »Osredotočili smo se na uro slovenščine. Dobro bi bilo, da bi res potekala samo v slovenskem jeziku, le v

zi, pazimo tudi na to, da govorimo počasi, jasno in razločno.« Prilagoditi se je treba učencem, ne preveč pritiskati nanje, veliko je treba ponavljati in utrjevati snov, da šolarji ne dobijo odpora do učenja jezika, še pravi sogovornica in svetuje, da se napake čim prej popravijo. »Imeli smo primer, da so se v prvem razredu hkrati tako pri slovenskem kot nemškem jeziku učili imena jedi. Neki učenec si je zapomnil besedo marmelade in je to besedilo, namesto marmelada, uporabljal tudi pri slovenščini. Ker je to več čas ponavljal, poleg tega so enako začeli govoriti še drugi šolarji, smo jih na to opozorili.«

Učiteljica, ki poučuje, razloži snov v madžarščini, jaz pa se s šolarji pogovarjam v slovenščini. Ne gre za klasično prevajanje, ampak se dopolnjujeva. Na primer, en del navodil pove ona v madžarščini, drugi del jaz v slovenščini. Imam pa tudi ure slovenščine v vsakem razredu, od prvega do osmega, eno uro na teden. Tukaj poučujem samostojno ob prisotnosti druge učiteljice,« je še razložila učiteljica asistentka na DOŠ Jožefa Košiča, ki se po koncu tega šolskega leta odpravlja na porodniški dopust. Zagotavlja pa, da se namerava vrniti v Porabje.

Silva Eöry

PRIZNANJE KOMORNEMU ZBORU ZSM MONOŠTER

Ob svetovnem dnevu kulturne raznolikosti, dialoga in razvoja sta v znak priznanja za izjemno delo na področju narodnostnega javnega izobraževanja in kulture Miklós Soltész, državni sekretar pri uradu predsednika vlade za cerkvene in narodnostne odnose, in dr. Zoltán Fürjes, namestnik državnega sekretarja, predstavnikom narodnih skupnosti na Madžarskem 19. maja 2023 v Bolgarskem kulturnem centru v Budimpešti podelila nagrade Pro Cultura Minoritatum Hungariae 2023. Priznanje za dejavnosti na kulturnem področju narodnosti je prejelo 13 posameznikov in organizacij. Nagrajenec slovenske skupnosti na Madžarskem je letos Komorni zbor Zveze Slovencev na Madžarskem Monošter, ki deluje od leta 2005.

Ferenc Sütő

Karči Holec

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Štiri selektivne otoke odpadkov so pa ukinili v Somboteli

V Somboteli je od 79 selektivnih otokov odpadkov 54 ostalo v januarju, zdaj so še štiri ukinili. Te otoki so zato vozmišljeni, aj se papir, glaži, plastični glaži brezplačno leko doladejejo. Tau je dobro za tiste tō, steri smetje tavozijo, zato ka tau smetje se znauva leko ponūca, reciklira.

Dobro je za lūstvo tō, zato ka za vse smetje, ka se v selektivni otokaj dolasklade, njim nej trbej plačati, tau je za šenki, za vse drūgo smetje, ka ga odpelajo, plačati trbej, ranč nej malo. Baja je tau, ka dosta lūstva te otoke tak nūca, kama vse fele smetje leko doladejva. Zavolo toga so nej samo konteneri, liki cejla okolica puno smetja.

En čas je tak šlau, ka firma, stera smetje tavozijo, je vse, ka je v konteneri bilau pa še smetje, ka so tam dolasklali, vkūppobrala pa taodpelala. Depa tau se je vidlo, ka tau delo je tašo, kak gda se je Don Quijote bijo z mlini na veter, več so odpelali, več se je vkūpnabralo. Tak so te eden za drūgim začnili te selektivne otoke ukinjati. Depa je tašo tō, ka zavolo toga zaprejo te otoke, ka namesto selektivnih otokov v žaklaj selektivno vkūpberejo smetje. Tau je dosta baukše zato, ka vsikši samo v svoje žakle nabera pa tej se samo te vōdejejo pred ram, gda so puni, pa samo tisti den, gda smetje odpelajo. Zdaj tak vōgleda, ka tau je rešitev, od tistoga mau, ka se v žakle nabira selektivno smetje, dosta bola čisto je okolje.

Ranč tak velka nevolja je, depa tau že za cejlo Železno županijo, ka pri poštijaj, po goščaj, na njivaj se smetje vōlūča. Pa nej mala količina, največkrat v žaklaj, depa najdemo avtogumine, rezervne dele avtona, televizije pa vse tašo, ka ne vze-mejo prejk v MÉH-i. Dosta smetja eni iz zvūna rosaga pripelajo, gda prejk meje pridejo, te vōlūčajo, ka nej trbej, samo tisto pelajo tadale, zakoj peneze dobijo. Zavolo toga se je nauvi zakon naredo v parlamentu, te vōpovej, če koga zgrabijo ali vejo svedočiti, ka je on vōlūčo smetje, dosta bola do ga štrafali. Ma se zgodi tašo tō, če kakšno olje ali kaj drūgo vōzlejvajo, ka vovej ali zemlej velko škodo napravi, ka storilec vauzo dobi.

OD SLOVENIJE...

V Sloveniji v prvem četrtletju 0,7-odstotna rast

Obseg bruto domačega proizvoda (BDP) Slovenije se je v prvem letošnjem četrtletju na letni ravni povečal za 0,7 odstotka. To izboljšuje gospodarske obete za celo leto 2023, so povedali v Banki Slovenije. Po letu in pol je bilo zunanje povpraševanje večje od domačega, končna poraba pa je bila nekoliko manjša kot v zadnjem četrtletju 2022. Izvoz se je povečal, uvoz pa zmanjšal, je objavil državni statistični urad. Od povprečja evrskega območja je bila četrtletna gospodarska rast v Sloveniji višja za pol odstotne točke.

Kot so izračunali statistiki, se je domača poraba v prvih treh mesecih letos v primerjavi z enakim obdobjem lani zmanjšala za 4,4 odstotka. K upadu je močno prispevalo zmanjšanje zalog.

Izvoz se je med januarjem in koncem marca povečal za 1,9 odstotka, uvoz pa zmanjšal za 3,8 odstotka. Prispevek zunanjetrgovinskega presežka k rasti BDP je bil s 5,1 odstotne točke najvišji v zadnjih desetih letih. Na saldo so ugodno vplivali tudi izboljšani pogoji menjave. Dodana vrednost se je v primerjavi z enakim obdobjem prejšnjega leta zvišala za 1,1 odstotka, na njeno rast pa je najbolj vplivala gradbena dejavnost. Skupna zaposlenost je dosegla 1.080.200 ljudi. Na letni ravni se je povečala za 1,1 odstotka oz. za 12.100 ljudi. Največ novih zaposlitev je bilo v gradbeništvu in predelovalnih dejavnostih. Poleg domačega trošenja je k rasti BDP v prvem četrtletju močno prispeval tudi zunanjetrgovinski presežek. Izvoz je bil v primerjavi z enakim obdobjem lani realno višji za 1,9 odstotka, uvoz pa nižji za 3,8 odstotka.

V Banki Slovenije bodo objavljene podatke upoštevali pri pripravi novih napovedi, ki jih bodo objavili predvidoma sredi junija. Nazadnje so Sloveniji decembra lani napovedali, da se bo letos obseg BDP okrepil za 0,8 odstotka, prihodnje leto pa za 2,4 odstotka.

VOLILNI OBČNI ZBOR ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Pri Zvezi Slovencev na Madžarskem (ZSM) je minuli petek potekal redni letni občni zbor, ki je bil tudi volilne narave. Pri prvi točki dnevnega reda so obravnavali poročilo o delovanju ZSM za leto 2022, ki ga je članom predstavila

Glasovanje za imenovanje predsednika, članov predsedstva in nadzorne komisije je potekalo tajno.

predsednica Andrea Kovács. Med udeleženci je bila tudi generalna konzulka Metka Lajnšček.

Obravnavi in sprejetju bilance, poročila nadzorne komisije ter letnega načrta ZSM je sledilo tajno glasovanje. Člani so za predsednico znova izvolili Andreo Kovács, ki je bila edina kandidatka in s tem začela drugi mandat na čelu

Predsednica Andrea Kovacs (na sredini) z izvoljenimi člani nadzorne komisije in predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem

krovne organizacije. Tudi v sestavi nadzorne komisije ni sprememb, člani so ostali Andrea Labritz Kern, Ildikó Windisch in Imre Trajbár. V predsedstvu deluje 7 članov. Občni zbor je letos izglasoval zaupnico kandidatoma Gyöngyi Bajzek, Karlu Holcu, Klari Fodor, Alojzu Hanžku, Melindi Ropos - Csató, Gáborju Bajzeku in Noémi Illés. Po glasovanju se je predsednica Andrea Kovács zahvalila za dosežanje delo nekdanjima članoma Emmi Karba in dr. Karlu Gadányiju ter zaželela uspešno delo novemu predsedstvu. Ob koncu občnega zbora sta predsednici in izvoljenim članom čestitala tudi generalna konzulka Metka Lajnšček in predsednik Državne slovenske samouprave Karel Holec.

nvn

Pod Srebrnim brejgom ...

... brezi afer nikak néde. Nej dugo nazaj je vövdarilo, kak so policajge račune nisterni lidi gledali. Bilau pa je tak, ka lani na sprtolejt je Janez Janša že slobaud od funkcije premiera gemau. Prva je odišo, je tistim najvišišim policajom zapovedo, aj malo poglednejo, kelko glavaške velki medijov na svoji računaj majo. Zakoga volo aj bi tau naredli, niške najbole ne vej povedati. Depa, takše se nikak ne smej delati. Leko, ka tadale so lidi škeli kontrolejrati. Ka bi nej samo pri tejm ostanolo, so v istom časi svetek vözglasili. Sami od sebe so tau naredli, ta vlada ga je té dneve dojpovedla. Janša pa njegvi zdaj lidi postrašüvajo, ka s tejm se je nauva državlanska bojna (polgárháború) začnola. Vejmo, lidi v straji pa pod kontrolo meti aj bi že preminaulo. Kak vögleda, nisternim se po tisti časaj na velke kuca. Depa, baukše tau tanjati pa malo kama inan pod Srebrni brejg poglednoti. Zgodila se je Evrovizija, zaprav, festival popejvanja Evrovizija. Na njem so slovenski pojdie,

Joker Out so na Evroviziji na 21. mesto stanoli. Kakoli se njim je nej spunilo, ka so si želeti, trno popularni so gratali. Tau pa v šoubiznisni dosta znamenije.

ansambel Joker Out tö bili. Njiva nauta se v Sloveniji nisternim trno povidla, nisternim pa sploy nej. Na velke se je gučalo, ka so velki favoriti gé, ka visko gor leko skaučijo. Radioni pa teveni so štiri mejsce puni toga bili. Pojdie so tö vörvali, kak leko velko delo obredijo. Najbole po tejm, gda so v velki finale prišli. Depa njiva nauta Carpe diem se je drugim v Evropi nej tak povidla, kak bi uni škeli.

Eden velki biznis pa je v vodau spadno. Klub Olimpija iz Ljubljane je tau leto v nogometi vse naredo kak trbej. Od vsej so daleč najbaukši bili. Tak visko ji je njivi trener Albert Riera zdigno. Inda je v nejvekši evropski klubaj labdo brso, lani je k Olimpiji ranč nej za velke pejneze za trenera prišo. Zdaj se je vsevküper vcejlak vöminilo. Riera od Ljubljane slobaud gemle. Velke appetite do pejneze je daubo. Tau se leko razmej, ka rejsan je velko pa dobro delo obredo. Depa, šefovge njemi telko, kelko bi un rad, neškejo plačati. Ne vej se ranč, kak na šörko aj bi bukso gorodprli, se pa od ene miljonke evronov na leto guči. Tau v velki, najvekši klubaj v Evropi nikšen problem nej bi biu, depa v Sloveniji...

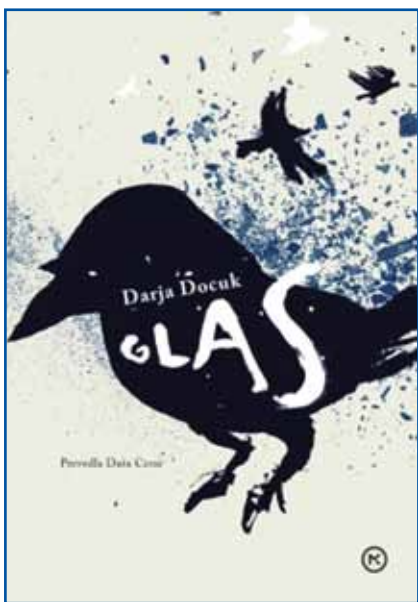
Naš Srebrni brejg s takšnimi ali ovakšnimi pejnezeami nikšne nevaule nema. Kak bi pa je emo, vej pa že od inda srebro nut v sebi nosi.

Miki Roš

Darja Docuk, Mladinska knjiga, 2022

GLAS

Poetičen in navdihujoč roman mlade moskovske novinarki, blogerke in pisateljice Darie Docuk (1990), rojene v Kazahstanu, je nastal po resničnih dogodkih in pretresa travme preživelih žrtev terorističnih napadov. Roman je bil leta 2017 nominiran za mednarodno nagrado za otroško književnost Vladislava Krapivina in leta 2019 uvrščen v IBBY-jevo zbirko knjig za otroke s posebnimi potrebami. Vsebina knjige govori o Saši, ki je bila povsem običajna najstnica – do terorističnega bombnega napada na moskovski podzemni železnici, ko je bila na poti v šolo. Sicer je ostala fizično skoraj nepoškodovana, vendar ji je strah

po dogodku onemogočil normalno življenje. Pogosto je doživljala panične napade, bala se je gneče in vožnje z javnimi prevoznimi sredstvi. Zdravniki so ji predlagali spremembo okolja. Zato se je preselila k babici v Kaliningrad. Babica se ji je trudila pomagati, zato sta večkrat zahajali v knjižnico, kjer se je Saša vključila v bralni klub srednješolcev. V klubu je spoznala vrstnike, ki so se vsak po svoje spoprijemali z določenimi težavami. Tako je bralni klub postal njeno varno zatočišče, kjer je lahko spregovorila o svoji bolezni, brez sramu in strahu pred obsojanjem. Udeleženci kluba so ji prisluhnili in ji ob tem zaupali še vsak svoje probleme. Kajti vsak izmed njih je bil po svoje oškodovan, vsak je v sebi nosil svojo bolečino.

Z njihovo in babičino pomočjo se ji je uspelo počasi izviti iz primeža hromečega strahu. Pripoved v knjigi je sicer izmišljena, vendar temelji na dogodku, ki se je resnično zgodil. 29. marca 2010 ob 8.39 je na postaji Park kulture v Moskvi

sedemnajstletna Džanet Abdu-rahman, vdova dagestanskega bojovníka, izvedla teroristični napad. Eksplodirala je naprava, ki jo je imela pritrjeno na telo, ob tem pa je ugasnilo dvanajst življenj, na desetine potnikov pa je dobilo rane različnih stopenj.

Glavna junakinja v omenjeni knjigi je zaradi terorističnega napada zbolela za panično motnjo. Po različnih podatkih za panično motnjo trpi okrog 200 milijonov ljudi po vsem svetu. Ne da se vedno točno določiti, kaj sproži panične napade, praviloma gre za seštevek različnih dejavnikov. Napadi potekajo pri vsakem posamezniku drugače, pri vseh pa vplivajo na njihovo kakovost življenja. Večina med njimi se napadov sramuje, zato o njih niti ne spregovorijo. Zato nam zgodba, opisana v knjigi, kaže, da je ravno pogovor, ob hkratni strokovni pomoči, ena od možnosti ozdravitve.

Knjiga pa nam s svojo vsebino ponuja tudi vpogled v zgodovino Vzhodne Prusije, tamkajšnjih mest in ozemlja. Spoznamo življenje sovjetskih priseljencev v mesto Königsberg, današnji Kaliningrad. Hkrati pa nas seznanja še z legendami, v katere so verovali in še verujejo tamkajšnji prebivalci.

Pripravila Jana Balazič, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

IZ NAŠE KÜNJE: BEJLI KRÜJ KAK IZ PEKARNE

Se tudi vam gda zalüšta kakšen dober krüj, šteri je fajn zapečeni, znautra pa rahel kak pena? Mi doma mamo takšoga trno radi, pa gor na vraučoga fajn puter namažemo ali pa mlete ocverke. No, gnes mam tü en super recept z interneta.

No, vüpam, ka mate doma kakši kvas pa ka de lejko že gnes künja dišala po friško pečenom krüji.

Sestavine za te krüj so:

- 400 g gladke mele
- ½ velke žlice cukra
- 1 mala žlička soli
- 0,5 dcl olja
- 20 g svežoga kvasa
- 2-2,2 dcl tople vode

Najprle v posaudu presejamo melo. Cuj damo cuker, sau, olje, nadrobjeni kvas, na kunci pa šče vodau.

Vse vküper najprle začnemo mejšati s kijanco pa gda se sestavine povežejo, z rokau dobro zmejsimo do konca. Testau vönapravimo v küpček,

šteri je še malo leplivi, te pa posaudu pokrijemo pa pistimo, ka stoji 30 minut.

Te testau damo na desko, štero malo potrausimo z melo, pa iz testa napravimo lejpi kolač. Toga pali pistimo stati 10 minut. Po 10 minutaj kolač z rokami raztapkamo v kraug. Gda je raztapkani, ga začnemo zavijati v štrucu. Štrucu

damo v plej (ges vzemem podolgovati plej 10 x 25 cm), lejko na peki paper ali pa brez peki papera, samo te plej dobro namastite. Ges ga ponavadi namastim, ka se spodaj fajn skorjica zapeče. V pleji pistite, ka se krüj gible še tak dugo, ka se poveča skoraj za polovico. Krüj lejko premažete z vodau, ges pa ga rajši kak z vodau na vrhi malo potrausim z melo, pa prle, kak ga dam v redlin, še z nožom parkrat zarežem, ka je vzorec, kak vidite na sliki.

Krüj damo v vraučo pečico, segreto na 210 stopinj. Pečemo ga 25-30 minut, odvisno, kak fejst pečenoga ščete meti.

Pečenoga vzemete iz pečice pa krüj siplete iz pleja, pa ga pistite, ka se hladi. Če se ne morete včakati, si lahko skrajček (kradnjek) vrejžete šče topel, pa kak sam napisala, gor na kusti namažete puter.

No, zdaj vam pa še tau povem, kak je moj oča mene včiu, kak znamo, gda je krüj pečeni. On je gorraso na Goričkom, pa je njegva mati pekla krüj v krüjšni peči. Kolači so tam bili velki skoraj kak guma od avtoja, šteroga so razrezali, pa dali v zmrzovalnik. No, moj oča je tak pravo: ka je krüj pečeni znate tak, ka po dne s prstami potrkate. Če je čüti, kak če bi biu kolač vautel, te znamo, ka je pečeni. No, tau so pa male skrivnosti, štere idejo iz roda v rod.

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

... DO MADŽARSKE

Ne bomo več grešni kozli

»Ne bomo več grešni kozli,« je pisalo na transparentu, ki so ga romski mladi 16. maja obesili na budimskem gradu. Drugega z napisom »Ne jemljite nam sonca« so mimoidoči lahko prebrali pri vzhodnem kolodvoru v Budimpešti.

16. maj je spominski dan romskega upora, ko se spominjamo na dogodke v koncentracijskem taborišču Auschwitz-Birkenau leta 1944. V tem taborišču se je namreč izvedelo, da bodo nacisti naslednji dan poslali v plinske celice vse Rome. Ti so se potem uprli ter s kamni in drugim priložnostnim orožjem preperečili, da bi kogarkoli izmed njih usmrtili. Nacisti, ki so se ustrašili, da se bo upor razširil po vsem taborišču, so zavrgli prvotni namen, kasneje so Rome razporedili po drugih taboriščih. Transparente so izobesili mladi romski aktivisti mednarodnega omrežja Phiren Amenca, njihov namen je opozoriti družbo na diskriminacijo, ki postaja skoraj vsakodnevna, na sovraštvo proti Romom in tujcem. »Preseda nam, da smo na Madžarskem za vse grešni kozli Romi, tujci ali člani skupnosti LGBTQ. Družbo moramo opozoriti na to, kam lahko vodi sovražni govor oziroma retorika, ki deli ljudi. Hkrati pa uzavestiti, da nobena družbena skupina ni dolžna prenašati, da jo razglasijo za grešnega kozla,« so zapisali v svoji izjavi.

Višja plača zdravstvenim delavcem

Zdravstveni strokovni delavci (medicinske sestre, zdravstveni tehniki itn.) in delavci v zdravstvu (tehnični delavci in delavci na finančnem področju) bodo od julija dobili za 18 odstotkov višjo plačo, je na tiskovni konferenci napovedal državni sekretar notranjega ministrstva, odgovoren za zdravstvo, Péter Takács. Vlada je v ta namen namenila 50 milijard forintov. Višje plače bo od junija dobivalo kakih 84 tisoč zdravstvenih strokovnih delavcev in 24 tisoč drugih delavcev v zdravstvu. Državni sekretar je obljubil, da se bodo plače v zdravstvu dvignile tudi naslednje leto.

DOMA SEM MONIKA, V VARAŠI PA MARIJA

Monika Ropoš je v Ritkarovci gorrasla, v šaulo odla, zdaj v Andovci žive s svojo družinovo, z hčerkov Sandrov pa s partnerom Zolinom.

Mala pa tenka je, depa tau je samo forma, nej bi mislili, ovak kakšna delavna pa trplivna je. Gda sem pri njej odo, je ranč travo kosila. Kak je prajla, te trbej delati, gda je čas za tau, ne šté se, če je nedela. Kak de nam pripovedjala, doma go tak zovejo pa poznajo, ka Monika, depa v Varaši, gde dela, tam je Marija.

- *Monika, tau mena povej, ka*

je tvojo pravo ime? Monika ali Marija?

»Tau ime mi je moj dejdak dau, ka Monika, zato ka njema se je tau vidlo, zaman so me krstili za Marijo, on je mena vsigdar Monika gučo, pa te tau tak na mana ostalo. Zdaj je tak, ka tój v vesi pa v tau krajini sem Monika, depa v Varaši, gde delam, gde ime uradno mam dolanapisano, tam mi Marija pravijo.«

- *Ti si doma v Ritkarovci pri Gospaudini sama bila. Kak je bilau brezi brata pa sestre, vsigdar samo z materdjev biti?*

»Tau je sreča bila, ka je tam tistoga reda več mlajšov bilau, največ sem k sausedi ojdla, k Vajnini. Tam je edna dekla bila, z njauv sem se dosta špilala pa ranč tak z Apatjino Valikov tó, stera zdaj vanej v Čöpanca žive. Gda sem devet lejt stara bila, te je dejdak mrau, dočas je on tó z nami bijo. Baba, ona nej, ona je prvin mrla, te gda sem tri lejta stara bila, njau trno malo vardjam.«

- *Od tistac, gde si doma bila, sta tak seniška cerkev kak števanovska šaula daleč bile.*

»V baudvaujo mesto sem pej-

Monika, stero v Varaša zovejo za Marijo

ški odla, v cerkev prejk po goščaj, v šaulo pa prejk na Verico na bus, tau je ta pa nazaj štiri kilomejtre bilau.«

- *Kama si ušla, gda si vözopodla osnovno šaulo?*

»V Varaš sem ušla v srednjö

Negovalke, stere delajo v Varaša v Centri za negovanje in pomoč na daumi

šaulo, gde smo se vse tau včili, ka edna gospodinja vedeti mora. Tau je bilau küjanje, šivanje, mlajše opravlati, v bauti smo bili na praksi. Vsefela smo se včili, ka doma pri rami edna vertinja mogla znati.«

- *Kama si leko ušla delat, gda si tau šaulo zgotauvi-*

la?

»Leko sem ušla za bautošico, leko sem ušla v rehabilitacijske špitale, stare lidi opravlat, zato ka smo se dosta vse včili.«

- *Pa itak v fabriko Sariano si ušla delat.*

»Šivati smo se tó včili, depa dja sem tam nej šivala, dja sem bila tista, stera je gledala, kontrolirala, če je dobro zašito, če je dobra kvaliteta.«

- *Ka si delala, gda so Sariano zaprli?*

»Te sem se znauva včila za socialno delavko pa za medicinsko sestro.«

- *Kama si ušla delat, gda si zgotauvila?*

»V Varaš v Center za negovanje in pomoč na daumi.«

- *Ka maš tam za delo?*

»K starcom odim domau, steri nikoga nejmajo ali so cejli den sami doma, tiste opravlam.«

- *Stere vasi se držijo k tebi?*

»Vse vasi od Gorejnjoga Senika do Gasztonya se k Varaši držijo. Več stau taši starcov mam, stere opravlati trbej. Tau je tak, ka mi vsigdar, vsikši den k drögomi demo, nej

je tak, ka bi emo stalne lidi pa te vsigdar samo s tistimi bi se spavlo. Tau je tašo delo, ka v soboto, v nedelo tó moramo delati. Če tak vöpride, ka v nedelo ali v soboto delaš, te smo v kedni fraj. Tau je tašo delo, ka vsikši den v drögö mesto, k drögim lidam dem delat. Je tak, ka

samo šest lüstva mam, depa je tak tó, ka devet.«

- *Ka maš za delo, gda enga starca gorapoiščeš?*

»Steri so že bola starejši pa

Dejdek, steroma se je trno vidlo menje Monika

se ne morejo sami taoprjati, tiste najprvin dola trbej muji ali skaupati, djesti, vrastvo dati, nalagati, drva znosti. Pa te še v rami pucati tó trbej, tak ka tau je nej malo dela.«

- *Tau vse sama delaš ali sta dvej za tau delo?*

»Kak dvej, vej pa še etak nas je malo, ka vsikša posaba odi.«

- *Ne pravim zato, depa ti si bola taša drawna, kak ladaš tau nej léko delo taoprjati?*

»Vejš kak pravijo, mali je poper, depa močen. Ne pravim, ka bi léko delo bilau, sploj pa te, gda še plenice moraš menjavati, depa vse tanapravim. Zdaj že vej, kak trbej, zdaj že žlak mam pa bola nalletja tanapravim kak te, gda sem začnila.«

- *Kak gorapoiščeš te starce, stere opravlati trbej?*

»V Varaši v biciklinom, po vasaj pa z avtonom se vozimo.«

- *S starejšimi je nej leko si djasti, pravijo, ka dostakrat še od mlajšov so uši. Kak leko tau den do dneva*

dela?

»Sprvoga je žmetno bilau, gda sem začnila, sledkar, gda je spoznaš pa vejš, steri kakšen je, s sterim kak si trbej djasti, te je že dosta lažej.«

- *Dosta moraš pripovedjati z njimi?*

»Dosta, zato ka so sami, nikoga nejmajo pa vsikši tau čaka, gda pridem, aj leko pripovejda z menov.«

- *Gda več lejt odiš k ništrnim, dosta pripovejdaš z njimi, dobro je spoznaš, te zato nej vseedno, gda povejo, ka več nej trbej titi, ka so mrlji, nej?*

»Nej je léko, sploj sprvoga nej bilau, depa zdaj sem se že vcujvzela. Tau je moja delo. Dja sem sprvoga tak medicinska sestra stejla biti, samo te so me nej goravzeli. Dostakrat je že bilau tak tó, ka gda sem prišla starca opravlat, te je že mrtev biu. Depa bilau je tašo tó, ka sem ma djesti dala, te še nišo bajo nej emo, gnauk samo enga kucno pa tam v rokej mi je mrau. Tau dobro, ka tau se je nej na začetki zgaudilo, liki zdaj po šestanjsti lejtaj. Če bi tau te bilau, gvüšno ka bi strajé dobila.«

- *Maš Slovence med betežniki pa med starci, stere opravlaš?*

»Dosta Slovincov mam, tej starejši, če slovenski gučim z njimi, dosta bola razmejo kak če bi vogrski gučala. Pa tau sem tó vpamet vzela, ka dosta bola veseli so, če dja pridem pa se slovenski pogučavam z njimi.« (Kejp na 1. strani: Monika s partnerom Zolinom pa hčerko pri prvöj spauvedi hčerke)

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Eške itak po staroj, trno lejpoj Radovljici ojdimo. Nazadnje smo prajli, ka Radovljica za slovensko metropolo méda vala.

nja lectovoga testa je v tisti davni časaj njeno menje vöprišlo. Krčma eške gnesden dela, Lectar se zove. V enom tali rama

Na tom mestu je že več kak 500 lejt nazaj krčma stala. Radovljica je dvakrat skur cejla dojz gorejla. Od tistoga staroga rama je malo ostanolo. Dokumenti nam pripovejajo, ka so se v krčmej vnauge držine vöminile. Ménje Lectar je leta 1822 dobila, gda so jo znautra vekšo napravjli. Krčma je kcuj dve delavnici dobila, v steraj so inda svejče delali pa krüj iz méda pekli.

Zdaj smo dun do toga prišli, ka povejmo, kak je do toga prišlo. V starom varaškom gedri Lectarjeva hiša stodji. Za najbolje staro krčmo v Radovljici vala.

so muzej napravjli, v starom se leko vidi, ka so indavsjeta iz lectovoga testa delali pa pekli.

Cejlo zgodovino od méda na Kranjskom nam Čebelarški

Zdaj smo že vcejlak do toga prišli, zakoj Radovljica za metropola méda vala. V rami so inda nej samo pijačo točili pa gesti küjali. Skrak toga so eške kaj drugo tö delali. Tak smo zdaj do svejč pa medenoga krüja prišli. Ta tradicija se je v Lectarjevi hiši potejm začnola, gda se je krčmarova čerka Uršula Resman z Jakobom Krivicem oženila. Ranč Jakob je leta 1744 s tau meštrijjo začno. Za svejče pa méd so fcele mogli meti. Vausek za svejče so inda zvekšoga samo od fcel dobili. Tak leko že od trno stare tradicije gučimo. Ranč iz dela-

Anton Janša, s šörkim kranjskim klobükom na glavej, pa kranjska čebela eden skrak drugoga ojdita. Merne vole leko povejmo, ka ranč una ga je v domanji vesi »včila« kak fcele živejo.

muzej v Radovljici pripovejda. V njem vcejlak svoj kükeu Anton Janša ma. Un za prvoga vučitelja vala, steri je od fcel,

njivoga pauvanja pa delanja méda lidi včiti začno. Janša se nej v Radovljici naraudo. Depa, 20. maj za svetovni den fcel pa fčelarstva vala. Ranč na té den se je Anton Janša leta 1734 naraudo. Gvüšno, ka Janša je v Radovljici pa v krajini kaulak nje lidi včiu, kak s fcelami delati trbej. Kak delati, ka do zdrave ostanole, ka dober med do davale pa kak za nji skrb trbej meti. Vse tau se je doma navčo, ka je že kak pojbič gledjo, kak te »flajsne müje« živejo. V Beči se je za slikara včiu, depa, cesarica Marija Terezija je človeka iskala, steri bi lidi vse več od fcel vedo kaj navčiti. Anton se je zgloso pa že za malo je tau cesarsko službo daubo. Knjige od fcel pa fčelarstva je piso, iz eni knjig eške gnesden fčelarge se včijo. Zavolo njega tö Slovenci gnes svojo avtohtono sorto fcel mamö, kranjska čebela se zove, bole včeno latinsko ménje Apis mellifera carnica nosi. Gda od vsega toga kranjskoga pripovejdamo, neka trbej kcuj k tomi prajti. Kak smo že nej dugo nazaj pisali, tau je velka krajina bila, vse doj do maurdja je segala. Tau je za časa Monarhije tak bilau. Gnes je tau samo rejč, stera zvekšoga se eške kak krajina Gorenjska razmej. Radovljica je na Gorenjskom, tau je tisto, ka »tam gori« stodji pa žive. Pa zatoga volo tö, ka tam vsike gore gor v nebo segajo. Leko bi prajli, ka ménje Kranjska gnes kak Gorenjska leko razmejmo. Gda tavö iz Radovljice demo, v Lesce pridemo. V tej vesi že dva stopaja skrak po cejlom svejti poznanoga Bleda stodjimo. Ménje Lesce nam od leske, od lešnikov pripovejda. Kak smo že nej gnauk prajli, ménje od drejv, od bildja pa od senžeti nam od stari Slavov pripovejda, steri so tomi kraji že davnik ménje dali. Depa, jezero (tó), stero turiste k sebi zove, vcejlak ovakšo pripovejst v sebi nosi.

ni sam od sebe pripovejda, ka neka blejdogo mora biti. Jezero je gvüšno prva bilau, kak pa so si lidge kaulak njega daum najšli. Najprva kaj več od jezera povejmo. Gnes se Blejsko jezero zove, ves kaulak njega pa ménje Bled ma. Kak povejdano, o toj blejdoj vodej najprva neka več povejmo. Tistomi časi, gda je jezero gratalo, pleistocen se pravi. Dugi, trno dugi čas je tau biu, nin od 2 688 000 do 11 700 lejt, prva smo lidge čas začnili šteti. Geologi pravijo, ka prvi brejg jezera aj bi se ranč v tistom časi naredo, gda se je té naš pleistocen začno. Velki led se je es pa ta gibo, dolino vözdubo, jezero je zdaj takšno, kak ga vidimo.

Bled

nikšnoga poštüvanja do svete zemle nej meli. Njiva stvar je ta gor tö ojdla. Baug njim je zapovedo, aj grajko naredijo, ka živina do kapejle nede mogla na pašo odjti. Nejsö ga bau-

gali, cejle travnike je z vodau zalejo. Tak je kapejlo obrano. Zatoga volo gnes srejdji jezera eške leko otok vidimo, na stero-rom več kapejla ne stodji. Leta 1142 so na njem prvo cerkev dali gorpostaviti. Ta, stero

Najbole na gausti se lectovo srce dela. Indasvejta so ji iz vode rdeče repe farbali, gnes so bole nauve tehnike naprej prišle. Takši »krüj« samo kakši dva-tri dnejev se leko gej, potejm že preveč trdi grata.

Blejsko jezero gnes za biser slovenskoga turizma vala. Depa, pripovejst o njem stau pa stau lejt nazaj turizma eške nej poznala. Že smo pisali, kak je jezero gratalo, se je »narodjlo«. V naši pripovejsti o slovenski krajinaj nej samo gnauk smo se z legendami srečali.

Vsikša takša legenda nam od lidaj pripovejda, zakoga volo je kakšna takša velka voda gratala. Najbole poznana legenda je tista, kak se je Baug s pestejrami dojsvado. Inda je jezero veliko bilau, na srejdji njega je skala vögledala, na njoj pa Marijina kepejla bila. Pasterge so

gnes leko vidimo, vcejlak ovak vögleda. Depa, Bled pa njegvo jezero sta nam eške nej vse vöovadila. Od toga mo drgauč kaj več povedali, samo vaše pa naše novine Porabje drugi tedn trbej v roke vzeti.

Miki Roš

Aleksander Ružič

POD GRÜŠKOV

»Vöspi že gnouk te šör, ka ti že v pikslini začne skoron brbučkati. Viš, kak je gnes sunce fejst prtisnilo,« je drečno Gabor svojga pajdaša v rebra, da je vido, ka njemi oči vküp idejo, pikslin se njemi pa doj nagiba.

Števan se je strouso, z moutnimi očami pogledno pajdaša, nagnó ešče zadnje kaple in si pomali pravo: »Ja, čas se vleče kak duge vouže. Že eno vöro tuj pod gröškov na stolici sediva pa sva si ešče nika nej tapravila. Samo je vsakši eden šör dojpotočo. Tou je vse.«

»Pa ka bi rad? Ka bi si naj pravila, če sva si že vse dojpravila? Delava nika nej, penzija pa ide. Znaš, zdaj mi je na pamet prišlo, kak san jaz nouri biu, ka san se nej že od malinoug za penzionista včiu.«

»Norosti gučiš. Kak da nej bi cejlo življenje v fabriki delo. Zdaj si si tou zaslužo.«

»Ja, zdaj da me že vse boli pa si vsakši zranjek vküpračunam, gé me je vnoči trgalo, da sam se telko na posteli premetavo.«

»Ja, prav maš. Jaz san tüdi tak. Če me moguče kakši zranjek nika ne boli, se že začnem spitavati, če san ešče živ,« se je zdaj postaro Gabor in pred sebé na šoudrasti srteo postavó prazen pikslin.

»Čas pa ide, kak da bi ga štoj gnau,« se je vövtegnó Števan in se začno na noge postavlati, v tistom je pa priletejla labda (žoga) in je Gaborov pikslin tavidarila.

Deca, šteri so na dvorišči lejta-li za labdov, so se prestaršeno dojstaveli, Števan pa je pravo:

»Deca, nej se trbej bojati, vej smo se mi tüdi naganjali, da smo mladi bili.«

Eden pojep, da je vido, ka nede nevoule, je

friško zgrabo labdo in že se je za njimi pa dale praj kadiu.

»Da, smo bili mladi, smo vsefelé naštimavali. Ali gé so tisti časi. Tak se mi vidi, kak da bi gnes bilou,« se je začno spominati Gabor in gledati tam ta proti douli. V očaj se njemi je začnilo iskriti, Števani pa je nej vujšlo, kaj se njemi je doj po srakici potoučila skuza.

»Gabor, tej žmetne spomine zdaj ne brodi. Vsakši ma svoj čas. Z njim je tak: ka je bilou, več nede, ka pa ešče pride, ne vejmo. Zmes nega nika. Zdajšnjoga časa nega. Müva sva svojiva šöra vöspila, pa je tou mimo. Pa če Boug da, va pa drügiva odprla,« je zdaj modrüvo Števan, ka bi Gabora nazaj na capaš spravo.

Gabor se je pa nej geno. Samo je gledó nikan ta doj po ogradi. Števan, šteri je pajdaša dobro pozno, je friško gorprišo,

ka Gabor brodi od svoje Juliške, zatou si je tüdi on nazaj dojseo. »Ja, fejst sta se radiva mela. Ne more je pozabiti. Pa što bi jo leko pozabo, takšo žensko, kak je Juliška bila,« so tüdi njemi začnili skakati v glavi kejpi z mladosti. »Davno je že tou bilu. Oba bi jo radiva mela. Mogouče bi bila moja, če se ne bi tou zgoudilo ...«, se je stavó Števan in pred njim se je, kak že stotinekrat, zavrtó tisti spomin.

Te je glij tak sunce žgalo kak gnes. Deca smo te vsakši den pri staroj mlaki bili in se v tistoj blatnoj vodej koupali. Bile so počitnice in nej se je trbelo za nikoj brigati. Dosta nas je bilou, tüdi več dejkeo, ali je bila Juliška vsem pojebom najbole privlačna.

»Ka so nej na licaj vsigdar gratale tiste djamice, da se je šteromi nasmejala,« si je zdaj zmrnjavo Števan in pogledno proti pajdaši. Da

je vido, ka se je té ranč nej geno, si je svoje spomine dale tiro.

Tistoga popoudneva je glij tak bilou. Šli smo se kamenčeke talat: Juliška je tüdi zdaj, kak skoron sigdar, segala vsakšomi v dlani in da je okouli prišla ...

»Gabori si že dvakrat dala, meni pa ešče ranč ednouk nej,« san gorskočo, ali je tüdi

Gabor gorskočo. Šla sva eden proti drügomi, te je pa samo naednouk Gaborova pesnica zletejla v moje okou, tak ka se mi je zaiskrilo. Ta san poletó, ali san se friško vküppoubro, zgrabo svojo brsačo in odletó domou. Duga lejta sva si nej gučala. Najne poti so šle narazno, vsakši za svojim delom. Gabor si je vzeo Juliško, jaz pa nikoga ...«

»No, zdaj na stara lejta sva si pa pajdaša,« je Števan, da je vö s svojoga senjanja odplavo, dreg-

no pod rebra Gabora. Gabor ga je samo z bejlim pogledno, stoupo k svojim biciklini, vö s cekra potegnó dva šöra ...

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

					AVTOR: MATAJE HLADNIK	TVOREC: USTVAR- JALEC	SORTA RDEČEGA VINA	ZIMZELEN IGLAST GRM Z DROBNIMI JAGODAMI	IZPAD	ZVIŠAN TON E	OBDELAN KOS POLJA	ČRESLO- VINA
					OKOLJE, PROSTOR							
					OBUKA, INAČICA							
					ENCIM TREBUŠNE SLINAVKE SLIKAR PILOA	6						
POMOČ IKT TRIPSIN VENO ZOBER	BOLEZEN- SKI ZNAK	OSTRINA, OSTROST	MIKE TYSON	POGANJEK IZ POPKA	OVČJE RUMO MUSLIM, POSTNI MESEC		3			VASILJI IVANČUK ESTET	1	
ZELO ŠIROK LATINSKO- AMERIŠKI KLOBUK								AM. FILM, UPORNIK (JAMES) STROJ NA SIVUČIČU				
PREBI- VALEC ISTRE						TRESENJE PREMIK, KRETNJA					ANTIČNA LJUBLJANA	JELN MED GO- JENJEM
MIKE TYSON			LIMAZANO MESTNO OZRAČJE RIMSKI BOG LJUBEZNI				IGRALEC, DEJAVNIK PIŠKOT				2	
PEČENKA						JMETRIČNI POUDAREK MNOŽINSKI OSEBNI ZAJMEK	4			VELIKA AVSTRAL- SKA PTICA		
AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC CRUZE				EVROPSKO DVIJE GOVEDO 4. IN 16. ČRKA					STRUJA BEN AFFLECK		5	
ANGLEŽ, BRITANEČ							9	PROSTOR ZA PILOTA V LETALU				8
SREDO- ZEMSKI KOSTANUŠ			7					SAHOVSKI KORUŠ				

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	4	6	7	8	1	2	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

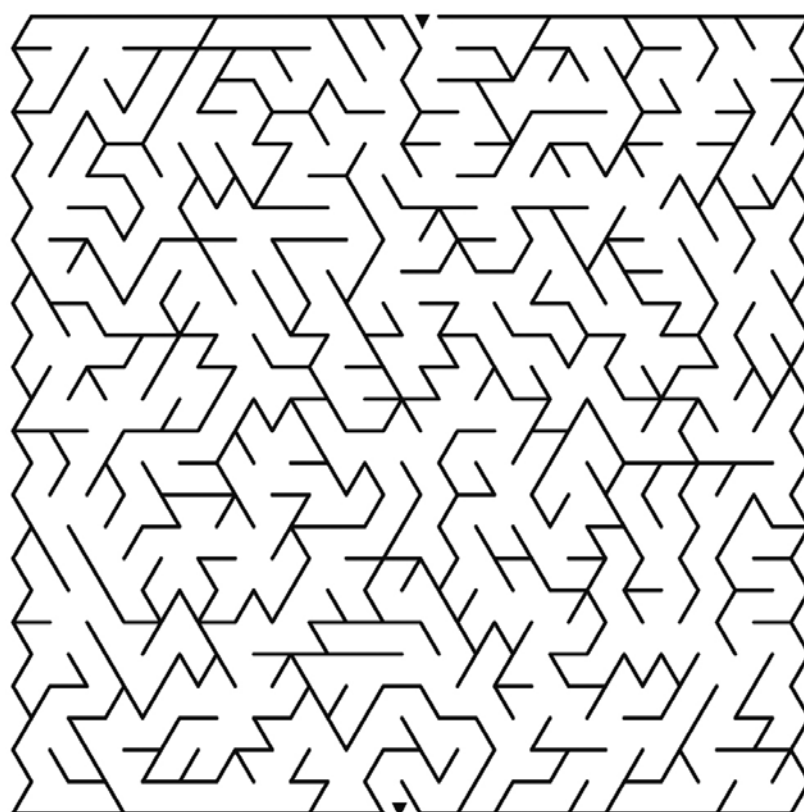
MISEL TEDNA

SUDOKU

3					6		1
	7				9		
8		9		5		4	
5		3				1	
		7	9		5	2	
		4				5	8
		8		6		9	1
			1				2
	6		2				5

LABIRINT

Vrnitev domov in Nikoli ne smemo pozabiti

V lendavski sinagogi so predstavili dve novi publikaciji o judovstvu in holokavstu.

V knjigi Vrnitev domov avtor Boris Hajdinjak piše o zgodbah stolpersteinov (kamni spotike, spotikavci) lendavskih judovskih družin. Te postavljajo pred stavbami, v katerih so nekoč živeli judje, ki so umrli v koncentracijskih taboriščih. V zborniku z naslovom Nikoli ne smemo pozabiti – v spomin in opomin na holokavst ter za spodbujanje strpnosti in solidarnosti v Evropski uniji pa so besedila sedmih avtorjev iz Slovenije, Hrvaške in Madžarske s konference, ki je bila v Lendavi v okviru projekta Never Forget. Knjiga Vrnitev domov: zgodba stolpersteinov lendavskih judovskih družin je izšla v zbirki Lyndvamuseum, izdala pa jo je Galerija-Muzej Lendava v sodelovanju s Sinagogo Maribor. Besedila so v slovenskem, madžarskem in angleškem jeziku, v knji-

skih judovskih družin: Blau, Pollak – Nadai, Balkanyi, Schwarz in Deutsch. V besedilu o zgodovini Judov v Lendavi zapiše, da so ti prvič omenjeni v Lendavi, ki se je takrat imenovala še Dolnja Lendava, leta 1727. Popis leta 1910 je izkazal največ Judov v Lendavi do tedaj, 382, kar je bilo 14 odstotkov prebivalstva. Med prvo in drugo svetovno vojno se je njihovo število zmanjšalo. V popisu prebivalcev ob začetku oku-

pacije leta 1941 so jih v Lendavi našli 143 in v okoliških vaseh 20. 26. aprila 1944 so v lendavski sinagogi zbrali 112 Judov in jih preko Ča-

bi ponovilo kaj podobnega. Kajti, če se je holokavst zgo-

dil enkrat, se lahko ponovi. Da do tega ne bi prišlo, je potrebno izobraževanje mladih, ki bo onemogočilo, da bi kdorkoli postal to, kar so bili

Judovska družina Balkanyi pred vhodom v njihovo papirnico in tiskarno v Lendavi (Foto Galerija - Muzej Lendava)

Judovsko pokopališče v Dolgi vasi pri Lendavi (Foto Jože Gabor)

gi pa je veliko fotografij, ki pričajo o življenju v mestu in pomenu judovskih družin za Lendavo. Direktor Sinagoge Maribor Boris Hajdinjak v knjigi predstavlja pet lendav-

kovca in Nagykanizse poslali v koncentracijsko taborišče Auschwitz. Od teh je preživelo le osem. »Vsakoletni dan spomina na žrtve holokavsta je opomin, da se nikoli več ne

Evropejci v času holokavsta: nemočne žrtve, poslušni storilci in brezbrizni gledalci genocida.« pravi Hajdinjak.

Jože Gabor

Poletno literarno potovanje

Podelili bomo priznanja za opravljeno Slovensko bralno značko potujoče knjižnice v Porabju. Potovanje po straneh literature vas bo popeljalo skozi čas in prostor.

Z vami bodo potovali:

- Jana Balažič
- Metka Celec
- Stanislav Petek
- Miha Matajič

V sredo, 31. maja 2023, ob 14. uri v Slovenskem domu v Monoštru.

Vljudno vabljeni.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Četvorko so plesali tudi v Sombotelu

Na pobudo Plesne zveze Slovenije od leta 2005 maturanti ali dijaki nižjih letnikov v slovo od šole hkrati plešejo četvorko (francia négyes) na skladbo Johanna Straussa Netopir v dvajsetih mestih Slovenije in petindvajsetih krajih v Srbiji, na Slovaškem, v Severni Makedoniji, Črni gori in tudi v Sombotelu na Madžarskem. K dogodku je sombotelske dijake povabilo pobrateno slovensko

mesto Maribor. Plesna zveza Slovenije je imetnik zadnjih treh Guinnessovih rekordov v sinhronem plesanju – v letih 2009, 2010 in 2011. Rekord iz leta 2011 s 33202 udeležencema še vedno velja za največje število simultano plešočih v četvorki. Letos je v Sloveniji zaplesalo okoli 6000, v omenjenih tujih državah pa okoli 12000 mladih. Na Glavnem trgu Sombotela se je prireditve 19. maja ob 12. uri udeležilo več kot 400 dijakov z desetih srednjih šol.

Marija Kozar

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB